

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน โลกของเราเปลี่ยนเป็นยุคข่าวสารไร้พรมแดน การอ่านถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก การอ่านหนังสือเป็นประจำ ทำให้การอ่านและการเขียนพัฒนาได้ดีขึ้น และยังตามความทันสมัยของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การที่อ่านหนังสือทำให้รู้ข่าวสารที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาและมีแนวคิดใหม่ๆ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงกล่าวถึง ความสำคัญของการอ่านไว้ว่า 1) หนังสือเก็บได้นานกว่าสื่ออย่างอื่น ซึ่งมักมีอายุการใช้งาน โดยจำกัด 2) การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหาสาระความรู้มากกว่าการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การฟัง 3) ผู้อ่านสามารถฝึกการคิดและสร้างจินตนาการในขณะที่อ่าน 4) ผู้อ่านสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่จำกัดเวลาสถานที่ 5) การอ่านทำให้สมองพัฒนาและเกิดสมาธิมากกว่าสื่ออื่น เพราะขณะอ่านพินิจวิเคราะห์ข้อความ 6) หนังสือมีหลากหลายรูปแบบและราคาก็ถูกกว่าสื่ออื่น 7) ผู้อ่านเป็นผู้กำหนดการอ่านได้ด้วยตนเอง 8) ผู้อ่านเกิดความคิดเห็นได้ด้วยตนเอง วิเคราะห์เนื้อหาได้ด้วยตนเอง หนังสือบางเล่มสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วย (จินตนา ไบกาซูยี, 2534, น. 58)

ในปัจจุบัน คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีนิสัยรักการอ่าน และไม่รู้จักการอ่านเพื่อพัฒนาตนเอง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาประเทศล่าช้า ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น หนังสือแพง ไม่มีหนังสืออ่าน ไม่เห็นประโยชน์จากการอ่านสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการอ่าน ดังนั้นห้องสมุดกับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนในทุกด้าน ช่วยวางรากฐานให้นักเรียนเป็นผู้รักการเรียนรู้ และสนใจเรียนรู้จนตลอดชีวิตเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร คณะครูและบรรณารักษ์ที่จะต้องร่วมมือกันส่งเสริมห้องสมุดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบมีเอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการ และมีบริการที่ดีเพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนได้เลือกศึกษาค้นคว้าตามความถนัดความสามารถและความสนใจ และมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นศูนย์การอ่านหนังสือ เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้า เพื่อขจัดปัญหาข้อใจ เพื่อทราบข่าวสารและเพื่อชื่นชมสนุกสนานกับเรื่องในหนังสือ ห้องสมุดโรงเรียนจึงควรเป็นสถานที่ดึงดูดผู้ใช้ โดยการตกแต่งภายในให้สวยงาม มีแสงสว่างพอควร อากาศถ่ายเทสะดวก

มีที่อ่านหนังสืออย่างเพียงพอ มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและกิจกรรมต่างๆ มีบรรณารักษศาสตร์ เพื่อช่วยนักเรียนในการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ

แหล่งความรู้แหล่งหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อบริการการอ่านให้แก่นักเรียนคือ ห้องสมุดโรงเรียน เพราะห้องสมุดโรงเรียนเป็นห้องปฏิบัติการในการเรียนที่มีทรัพยากรทั้งในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุ ที่จัดหาไว้ประกอบหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง และเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์, 2546, น.1) โดยมีครูบรรณารักษ์เป็นผู้ดำเนินงานตามหลักวิชาบรรณารักษศาสตร์ ตลอดจนเป็นผู้ดูแลรักษา รับผิดชอบด้านการจัดหา รักษา จัดระบบและนำวัสดุต่างๆ มาให้บริการด้วย (จารุวรรณ สิ้นธุโสภณ, 2542, น.37) ในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนนั้น นอกจากครูบรรณารักษ์จะทำงานเทคนิคและจัดบริการการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนและยังต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและเข้ามาใช้บริการห้องสมุดมากยิ่งขึ้น เพราะการอ่านเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา เพราะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะการที่เด็กจะสนใจการอ่านมากน้อยเพียงใดขึ้นกับคำแนะนำและการจูงใจของครูเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 24 ข้อ 3 ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้คิด คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อการเรียนการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองและมีนิสัยรักการอ่านของเด็กนักเรียน กิจกรรมสร้างเสริมการอ่านที่จัดในห้องสมุดโรงเรียนสามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น นิทรรศการ เล่านิทาน การแนะนำหนังสือ การแข่งขันตอบปัญหา การโต้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ เป็นต้น เป็นหน้าที่ของครูบรรณารักษ์ที่จะต้องพิจารณาดำเนินงานให้เหมาะสม และต้องคำนึงถึงในการเสนอกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวัย ภาวะการเรียนรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนความต้องการของนักเรียน และเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ประสบความสำเร็จและได้ผลดียิ่งขึ้น ครูบรรณารักษ์ควรลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ปรับปรุงบริการและกิจกรรมของห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ซึ่งได้สอดคล้องกับ ประเทิน มหาจันทร์(2530 หน้า 9) ที่กล่าวว่า ครูควรส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านหนังสือนอกเหนือจากบทเรียนเพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ในการอ่านกว้างขวางพอที่ให้เกิดนิสัยรักหนังสือ และรักการอ่านได้

ดังนั้นครูบรรณารักษ์จึงควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างสม่ำเสมอ คำนึงถึงความพร้อมในการอ่านของนักเรียน การใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ควรจัดเป็นแบบแผนที่แน่นอนตามความมุ่งหมาย

เนื่องจากกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นการให้เด็กนักเรียนเกิดความอยากรู้ อยากรอ่านหนังสือ ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียน รู้จักวิธีอ่าน วิธีเลือกใช้นั่งหนังสือ อีกทั้งกิจกรรมห้องสมุดเพื่อดึงดูดให้นักเรียนสนใจในการอ่านเห็นความสำคัญ ความจำเป็น และเพลิดเพลินในการอ่าน ตลอดจนพัฒนาการอ่านของตนให้มีความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน และยังช่วยให้ผู้ใช้สนใจเข้ามาใช้ห้องสมุดมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร และปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นข้อพิจารณาปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

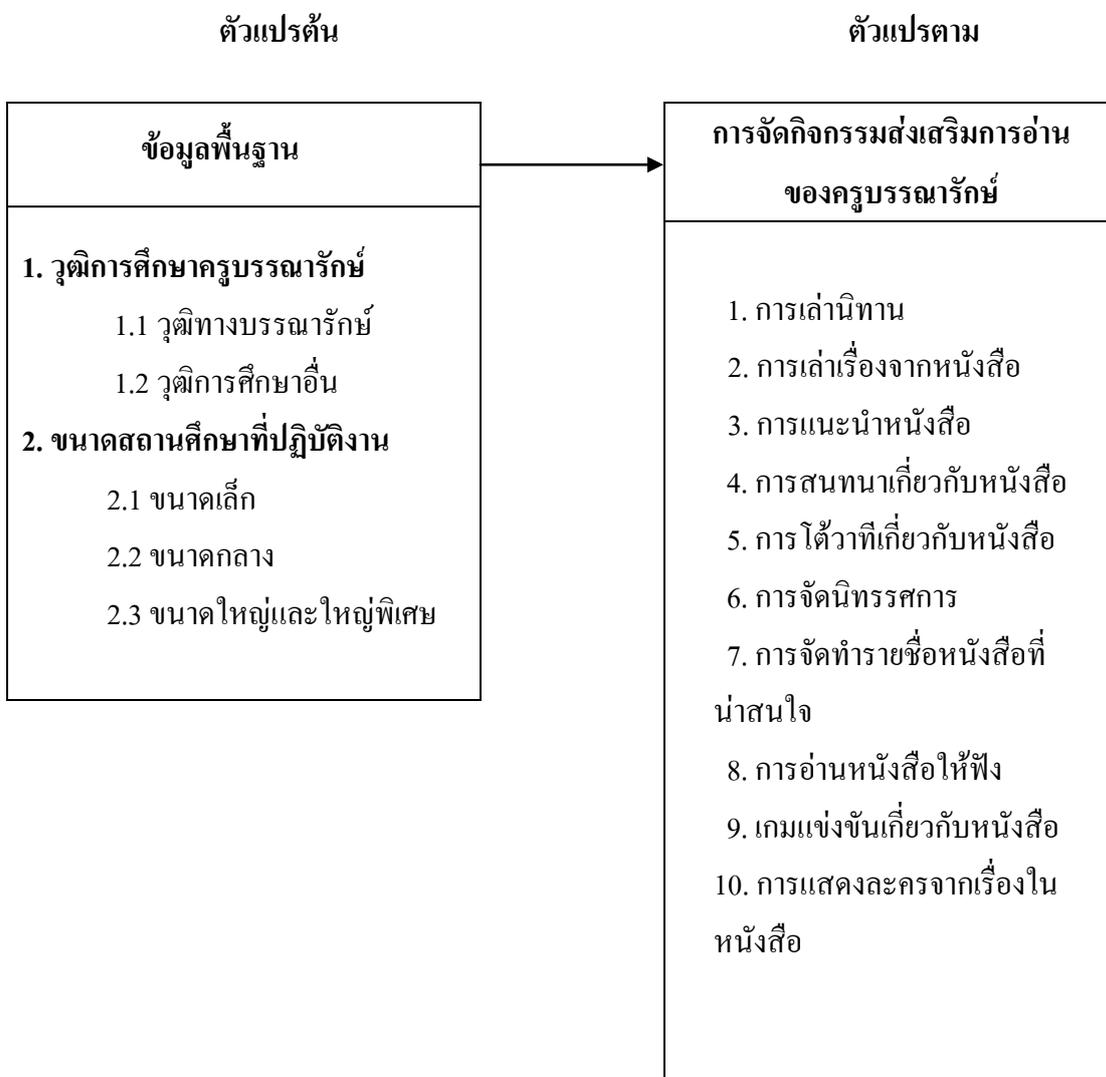
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ห้องสมุด โรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี แยกตามข้อมูลพื้นฐานด้านวุฒิของครูบรรณารักษ์และขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ห้องสมุด โรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษ์กับวุฒิการศึกษาสาขาอื่นมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่างกัน
2. ครูบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่างกัน

1.4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5 ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

1.5.1. เนื้อหาการวิจัยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์จะมีองค์ประกอบของกิจกรรม 10 ประการ คือ

- 1) การเล่านิทาน
- 2) การเล่าเรื่องจากหนังสือ
- 3) การแนะนำหนังสือ
- 4) การสนทนาเกี่ยวกับหนังสือ
- 5) การได้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ
- 6) การจัดนิทรรศการ
- 7) การจัดทำรายชื่อหนังสือที่น่าสนใจ
- 8) การอ่านหนังสือให้ฟัง
- 9) เกมแข่งขันเกี่ยวกับหนังสือ
- 10) การแสดงละครจากเรื่องในหนังสือ

1.5.2 ประชากร คือ ครูบรรณารักษ์ และผู้อำนวยการ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จาก 190 โรงเรียน

1.5.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นช่วงภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2553 (ตุลาคม 2553 – มีนาคม 2554)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สารสนเทศจากการวิจัยครั้งนี้โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดปทุมธานี จะได้นำแนวทางจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่ผู้เรียน

2. ได้แนวทางส่งเสริมพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดปทุมธานี

3. ได้ทราบปัญหา และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดปทุมธานี

1.7 นิยามศัพท์

ครูบรรณารักษ์ หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้ทำหน้าที่เป็นครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี

ข้อมูลพื้นฐานด้านวุฒิ ของครูบรรณารักษ์ หมายถึง วุฒิการศึกษาทางบรรณารักษ์ และวุฒิทางการศึกษาอื่น

1) วุฒิต่างบรรณารักษ์ หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาในสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาของครูบรรณารักษ์ ได้แก่ สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ หรือสาขาวิชาเกี่ยวกับบรรณารักษ์ห้องสมุด

2) วุฒิต่างการศึกษาอื่น หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาของครูบรรณารักษ์ที่ไม่ตรง หรือไม่เกี่ยวกับสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ หรือสาขาวิชาเกี่ยวกับบรรณารักษ์ห้องสมุด

ขนาดสถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนแตกต่างกัน โดยถือหลักการจัดแบ่งขนาดโรงเรียนตามการกำหนดขนาดโรงเรียนของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 1 – 300 คน
- 2) โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 301 – 1,500 คน
- 3) โรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป

โรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี หมายถึง โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนทั่วไป และโรงเรียนที่มีแบบปฏิบัติการที่ดี

โรงเรียนทั่วไป หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ที่ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ยังไม่เคยได้รับรางวัลด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

โรงเรียนที่มีแบบปฏิบัติการที่ดี หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ที่ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ยังเคยได้รับรางวัลด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ หมายถึง กิจกรรมที่ครูบรรณารักษ์ จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อการชักจูง และแนะนำแนวทางให้นักเรียนได้อ่านหนังสือ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ หมายถึง การกระทำของครูบรรณารักษ์ ที่ส่งเสริมการอ่านของนักเรียน ได้แก่ 1) การเล่านิทาน 2) การเล่าเรื่องจากหนังสือ 3) การแนะนำหนังสือ 4) การสนทนาเกี่ยวกับหนังสือ 5) การโต้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ 6) การจัดนิทรรศการ

7) การจัดทำรายชื่อหนังสือที่น่าสนใจ 8) การอ่านหนังสือให้ฟัง 9) เกมแข่งขันเกี่ยวกับหนังสือ 10) การแสดงละครจากเรื่องในหนังสือ

การเล่านิทาน หมายถึง การเล่านิทานเป็นวิธีหนึ่งในการปลูกฝังให้เด็กเกิดความรักสนใจในการอ่าน เช่น กิจกรรมการเล่าโดยใช้ภาพวาดประกอบ เล่าโดยใช้หุ่น เล่าด้วยการแสดงละคร เล่าด้วยร้องเพลงประกอบ เป็นต้น

การเล่าเรื่องจากหนังสือ หมายถึง กิจกรรมที่มีความเหมาะสม สำหรับเด็กโต ระดับมัธยมศึกษา เรื่องในหนังสือที่ควรเล่าอาจเป็นสารคดี บันเทิง หนังสือวารสาร หนังสือพิมพ์ หรือเรื่องในหนังสืออ่านเสริมหลักสูตร

การแนะนำหนังสือ หมายถึง การแนะนำหนังสือเป็นวิธีการชักชวนหรือเร้าใจให้ผู้ฟังสนใจในการอ่านวิธีหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการเล่าเรื่องจากหนังสือเล็กน้อย โดยผู้แนะนำไม่ต้องเล่าเรื่องให้ละเอียดนัก เพียงบอกเรื่องย่อๆ พอสังเขป เน้นการวิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่อง และประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับ

การสนทนาเกี่ยวกับหนังสือ หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานพฤติกรรมของคนเราที่ชอบสนทนากันถึงเรื่องต่างๆ เช่น เล่าถึงภาพยนตร์ที่ตนดูแล้วชอบ หรือหนังสือที่อ่านแล้วจับใจ เป็นต้น เป็นการกระตุ้นให้เกิดความอยากอ่าน

การโต้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้อย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์จะให้ผู้ฟังได้รับข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือทั้งด้านดีและไม่ดี ได้ฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้น หรือในเรื่องนั้นๆ จากบุคคลหลายคนทุกแง่มุม ช่วยให้ผู้ฟังรู้จักอ่านโดยไตร่ตรอง รู้จักมองหนังสือหลายด้าน เช่น การโต้วาทีเรื่องหนังสือการ์ตูนมีประโยชน์หรือไม่ หัวข้อต้องตั้งคู่และมีความน่าสนใจในแง่บวกและแง่ลบ

การจัดนิทรรศการ หมายถึง นิทรรศการมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจให้นักเรียนได้รู้ได้เห็นเกิดความใฝ่รู้ในเรื่องที่น่าสนใจต่างๆ และสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากวัสดุต่างๆ ในห้องสมุด เป็นการเชิญชวนให้นักเรียนเข้าใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น เช่นการจัดนิทรรศการวันสำคัญต่างๆ หนังสือใหม่ในห้องสมุด เป็นต้น

การจัดทำรายชื่อหนังสือที่น่าสนใจ หมายถึง จัดทำรายชื่อหนังสือที่น่าสนใจ เป็นการจัดทำรายชื่อหนังสือที่ได้รับมาใหม่และรายชื่อหนังสือที่น่าสนใจแจกแก่ผู้ใช้ห้องสมุด การจัดทำควรเลือกหนังสือที่เหมาะสมแก่วัยของผู้อ่าน ควรอ่านหนังสือทุกเล่มเพื่อแน่ใจในคุณภาพ ประโยชน์ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่าน

การอ่านหนังสือให้ฟัง หมายถึง กิจกรรมที่จะจูงใจให้ผู้ฟังเกิดความรักหนังสืออยากติดตามเรื่องที่ได้ฟังต่อไปด้วยตนเอง เช่นครูบรรณารักษ์อ่านให้ฟัง โดยใช้บทความจากหนังสือพิมพ์หรือวารสาร ข่าว หนังสือนิทาน หนังสือวิชาการ หรือนักเรียนประกวดการอ่านหนังสือให้ฟัง, การอ่านในรายการเสียงตามสาย เป็นต้น

เกมแข่งขันเกี่ยวกับหนังสือ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กสนใจในการอ่านการค้นคว้า และสนใจเข้าใช้ห้องสมุดของโรงเรียน เช่นกิจกรรมทายปัญหาเกี่ยวกับหนังสือ กิจกรรมหาความหมายของคำศัพท์จากพจนานุกรม กิจกรรมจัดประกวดคำขวัญเกี่ยวกับห้องสมุด เป็นต้น

การแสดงละครจากเรื่องในหนังสือ หมายถึง การส่งเสริมการอ่านโดยการผ่านการแสดงละครนั้นสามารถทำได้ และถ้าทำได้จะมีสัมฤทธิ์ผลที่น่าพอใจ ในแง่ของการอ่านบทละครจะทำให้เกิดจินตนาการและมีสมาธิเพื่อให้เข้าใจบทบาทของตัวละครต่างๆ เช่น แสดงละครเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หนังสือนิทาน เป็นต้น